

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

nr 6
juni-juli 1960
pris 1 krona

HÖÖR

VID BESÖK I HÖÖR, ät och bo på

Järnvägshotellet

God mat och gott kaffe — propra rum

Tel. 25

MALMÖ

Frans Bergströms Eftr.

Grönegatan 60, Malmö

Tel. 226 23, 157 30, 97 89 85

Tomater, Blomkål, Grön gurka
till dagens billigaste partipriser

Vid besök i Malmö
rekommenderas

La Couronne

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker

S:T KNUTS VATTENFABRIK

Malmö — Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen AB.

S:a Promenaden 39 A

Tel. 718 30 — Växel

CAFÉ SLOTTSPARKEN

REKOMMENDERAS

Smörgåsar, luncher och supéer

Även inneservering

Köp solstickan!

SIEVERTS

TVÅLAUTOMATER

i hygienens tjänst

Sieverts tvåauto-
mat användes i allt
större utsträckning
inom våra sjukhus,
industrier och i
offentliga tvätttrum.
Användbar både för
flytande tvål och
desinfektions-
vätskor.

Sieverts tvåauto-
mat har patentsökt
tryckventil med li-
ten kontaktyta som
reducerar smitto-
risken till ett
minimum.

AB MAX SIEVERT, SUNDBYBERG

Prästgårdsg. 9. Tel.: 28 25 30. P. O. B. 55

Filial: Norra Larmg. 11—13. Tel.: 13 15 20 Göteborg

Allt i tryckluft

AB ÅSBRINK & CO

MALMÖ SV. 550 40

GÖTEBORG - HUDDINGE - SUNDSVALL

11 37 71

57 19 13

163 50

**Wahlgren
&
Nordquist**

MALMÖ

Köper alltid pappersavfall

Vänlig läkarlagstiftning

Vi skall få ny lag om behörighet att "utöva läkekonsten", en lagstiftning, som i själva verket omfattar två lagar. Vår gamla lag av år 1915 anses en smula föråldrad vid det här laget och måste få en mera tidsenlig prägel. De båda lagverken innefattar alltså två delar: 1) lag om behörighet att utöva läkaryrket; och 2) lag om förbud i vissa fall mot verksamhet på hälso- och sjukvårdens område. I lagstiftningen upptas vissa regler till skydd för läkar- och doktorstitlarna samt för andra yrkesbeteckningar inom den erkända medicinen. Liksom nu skall det i princip stå även icke-läkare fritt att vara verksamma på hälso- och sjukvårdens område. I syfte att minska riskerna av "kvacksalvares verksamhet" innefattar lagförslaget vissa förbud och begränsningar, då det gäller behandling av människor, som söker deras hjälp. Det är alltså i lagverkets andra avsnitt fråga om en inramning av de behandlingsmetoder, som ligger utanför de på vetenskaplig grund arbetande och utbildade läkarnas behörighetsområde, dvs. den verksamhet, som har som kännemärke, att den står under medicinalstyrelsens tillsyn. De nya lagarna avses att träda i kraft den 1 januari 1961.

För denna tidskrifts läsare är det av intresse att ta del av de bestämmelser, som gäller vissa sjukdomsgrupper. I den gamla lagen — 1915 års lag — finns bestämmelser om straff för den som ej är eller varit behörig till läkekonstens utövning, om han mot ersättning behandlar vissa sjukdomar, bl. a. tuberkulos. Departementschefen anser, att man inte kan göra denna förteckning så utförlig att varje

sjukdomstyp blir med, men en viss utvidgning av förteckningen har skett. Tuberkulosen kvarstår på den förbjudna listan. Intressant är att ta del av inrikesministerns principiella resonemang till lagförslaget, då det gäller brott och straff. Förbud för en kvacksalvare att behandla eller befatta sig med vissa sjukdomar måste också betyda, att han "icke heller får behandla *symtom*, som rimligen kan sättas i samband med sådan sjukdom". Den som har lungtuberkulos i utvecklat stadium kan besväras av bl. a. symtomen, hosta, nattsvett och allmän trötthet. Om en kvacksalvare skulle ge behandling för att "kurera hostan", har han tagit befattning med tuberkulosen och "han skall då drabbas av påföljd". Kvacksalvaren kan t. ex. inte slingra sig från ansvar genom att säga, att han sökt lindra blott de svalgbesvär, som orsakat hostan. Att en kvacksalvare åberopar "okunnighet" om att han handlat mot lagen, när det gäller förbjudna sjukdomar, befriar inte från ansvar.

Efter det med regelbundna mellanrum återkommande stå-hejet kring kvacksalvarna kunde man ha väntat sig att inrikesministern tagit steget fullt ut och föreslagit ett totalförbud mot kvacksalveriet. Varför inte slå till ordentligt mot all "läkarverksamhet" av den som inte i vederbörlig ordning fått medicinalstyrelsens legitimation? I sin motivering säger inrikesministern, att han "icke ställer sig oförstående till tanken på ett totalförbud mot kvacksalveri", men anser inte tiden ännu vara riktigt mogen för en sådan reform. Mot tanken på ett totalförbud nu talar bl. a. — enligt statsrådet — "främst vissa folkspsy-

kologiska fakta". En blick på kvacksalveriets omfattning visar dock att verksamheten, enligt tjänsteläkarnas årsrapporter, är på tillbakagång. En faktor, som anses ha medverkat till denna minskning, är den allmänna sjukförsäkringen. Kvacksalvarnas kundkrets får ju inte någon ersättning från sjukförsäkringen för sina utlägg. Den geografiska fördelningen av kvacksalveriet visar att det övervägande antalet utövare av icke erkända behandlingsmetoder är verksamma i städerna. De tre största städerna hyser ungefär en tredjedel av alla kvacksalvare, som kunnat identifieras. Fördelningen på länen och antalet kvacksalvare visar följande siffror: Gävleborgs 44, Västernorrlands 40, Jämtlands 27, Malmöhus 22 samt Stockholms och Jönköpings län med vardera 19. Beträffande de summor i pengar räknat, vilka allmänheten lägger ned på kvacksalveri, finns en uppgift om att de årliga kostnaderna för enbart Jämtlands län under åren närmast före 1947 uppgick till omkring 575.000 kr. I övrigt kan nämnas, att undersökningar visar att den psykologiska bakgrunden till benägenheten att söka kvacksalvare alljämt tycks vara oförändrad.

Trots en viss skärpning på olika punkter, torde man dock kunna påstå, att det rör sig om en ganska vänlig lagstiftning, som inte gör rent hus med avarterna på läkekonstens utmärker. Inrikesministern radar visserligen upp respektiveringande motiveringar — varför han inte anser sig kunna ingripa hårdare mot lekmanverksamheten inom läkekonsten — men riktigt övertygad blir man inte. Vilka former som bör stå respektive inte stå under medi-

ARBETSKLINIKENS FRAMTID

En specialartikel i detta nummer ägnas Statens klinik för avancerad arbetsprövning och forskning. Tyvärr måste man säga att denna anläggning, som väl närmast bör kallas en topporganisation på vår kraftigt expanderande arbetsvård, är en något styvmoderligt behandlad inrättning. Man förstår, att verksamheten måste växa fram i etapper, men karaktären av provisorium får inte permanentas på sätt som synes ha skett här. Arbetskliniken inryms alltså i en barackbyggnad, som uppfördes år 1952. Visserligen finns det byggnadsplaner, men dessa tycks — enligt vad vi erfarit — ha låsts fast i en tilltrasslad härva av olyckliga omständigheter. Vår avsikt här är inte att sätta igång någon klappjakt på syndabockar. Vi är väl medvetna om, att våra ansvariga in-

om arbetsvården — både centralt och lokalt — är hårt belastade med alla de komplicerade frågor, som denna nya gren inom arbetsmarknadspolitiken och människovården skapar. Hur dödläget för arbetskliniken skall hävas är emellertid en dagsaktuell fråga — här måste alla goda krafter till om man vill skapa en fast grund för verksamheten. I övrigt hänvisar vi till specialreportaget från arbetskliniken på annan plats i tidningen — en redogörelse, som vi hoppas skall ge en uppfattning om ett gott arbete i människovårdens tjänst. Det är humanitär plikt för oss alla att se till att byggrängel och utredningsbesvär inte äventyrar det som med möda byggts upp under arbetskliniken långa provotid.

cinalstyrelsens tillsyn har vållat statsrådet mycket huvudbry. Han har — som vi inledningsvis berört — försökt lösa detta dilemma genom att dela upp lagstiftningen i två olika huvudavsnitt. Frilancarna i läkekonst har fått en egen tomt att vistas på i det andra lagförslaget, låt vara att ett antal skyltar, medicinska varningstecken med texten "förbjudet område!", avser att inskränka deras rörlighet. Framtiden får visa om denna uppdelning är ett lyckat grepp.

Sixten Hammarberg

REDAKTIONEN

Status redaktion är tillgänglig för personliga besök och telefonsamtal endast fredagar mellan kl. 14—16. Redaktörsbefattningens förening med annan tjänst gör denna arbetsordning nödvändig. För ej beställda manuskript, bilder, teckningar m. m., kan redaktionen inte ta något ansvar.

Nya signaler om åldersgränser och äldre arbetskraft

Som vi meddelade i förra numret av Status var flera förslag om borttagande av ålderspärrear och andra hinder för äldres arbetsplacering att vänta. En statlig utredningsman har nu till socialministern lämnat förslag, som främst innebär att övre åldersgränser för anställning i civil statstjänst borttages. Vidare framhålles att de högsta åldersgränser, som tillämpas för tillträde till statliga och statsunderstödda utbildningsanstalter, fungerar också som ålderspärrear vid anställning. En översyn av dessa intagningsbestämmelser föreslås. Övre åldersgränser finns fastställda för minst 75.000 tjänstemän i den civila statsförvaltningen. Ett cirkulär bör utgå till de statliga verken, vari rekommendationer för anställningsförfarandetas in. Mindre stränga krav på sökandes hälsotillstånd och ökad användning av deltidsarbete anvisas också som lämpliga åtgärder.

Även de stora organisationerna på arbetsmarknaden, LO, TCO och Arbetsgivarföreningen har nu i ett gemensamt betänkande framlagt synpunkter på dessa frågor. Bakgrunden till deras förslag är att befolkningsutvecklingen under 1900-talet visar en ökning av äldre åldersgrupper samtidigt som svårigheterna ökar för äldre, som mist sina arbeten; de har svårt att få nya jobb. Bland de långtidsarbetslösa har en stor del varit i åldrarna över 45 år. Särskilt bland medelålders och äldre kvinnor finns en stor outnyttjad arbetskraftsreserv. I de förslag, som framläggs föreslås bl. a. en revidering av åldersgränserna, både för direkt anställning och tillträde till olika skolor, deltidsarbete, vuxenutbildningen bör byggas ut, inventering av lämpliga arbetsuppgifter in-

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Ansv. utg.: Einar Hiller
Redaktör: Sixten Hammarberg
Red. och Exp.: Kocksgatan 15, Stockholm
Telefon 41 39 99 och 44 40 40
Postadr.: Box 4149, Sthlm 4
Ägare: De Lungsjukas Riksförbund
Postgironr 95 00 11

Annonser:

Omslagets sista sida ..... 500:—
1/1-sida 400:—   1/2-sida 225:—
1/4-sida 125:—   1/8-sida 65:—

Småannonser:

58 mm spaltbredd 65 öre mm
90 mm spaltbredd 90 öre mm

Prenumerationspris: Helår 10 kr, halvår 5:50 kr

UR INNEHÅLLET:

Utearbete är ny giv	6
Djur i burar	10
Statens arbetsklinik	12
Det glada ogräset (Eld)	17
Karl XII i närbilder	19
Bada bör man	20
Bildkryss	23

OMSLAGSBILD:

Sommarmete på bryggan

"Sommartid" skulle ge oss fem dagars sol

har man räknat ut på vetenskapligt håll enl. en artikel i *Dagens Nyheter*. Allt hänger på om vi är villiga att vrida tillbaka klockan en timme under sommarhalvåret — dvs. krav- under sommarhalvåret — dvs. krav- la oss upp ur sängen en timma tidigare på morgonen. Om solljusets nytta avslöjar professor *Hans Ronge* bl. a. följande:

Solljuset ger inte bara belysning, utan också bestrålning. Av bestrålning upp- kommer solbränna, som är en lättare form av brännskada, och en D-vitaminskan- av effekt. För människor som inte äter fet fisk och inte äter D-vitaminskan- är bestrålningen den enda D-vitaminskan- lan att allvarligt räkna med. Solbränna anses öka ämnesomsättningen i blodet, stärka blodcirkulationen och främja bil- dandet av antikroppar, men ingen av dessa effekter har ännu bevisats statis- tiskt.

I Norge har man provat det nya systemet med sommartid förra som- maren. Två tredjedelar av de till- frågade i en intervjuundersökning säger sig vara nöjda med de nya ti- derna:

De trivdes med de långa ljusa kväl- larna. De som inte var nöjda med ny- ordningen motiverade detta med att de fick för lite sömn, var trötta på morg- narna, att de inte lyckades få barnen i säng i tid. Somliga klagade över att "da- gen aldrig tog slut". De negativt inställda var mest att söka bland landsbygdens folk, de som var anställda i jordbruk, skogsbruk och i trädgårdsarbete.

Hur det ställer sig med solstrålar- na, när det regnar och är mulet framgår inte av undersökningarna — det måste väl då bli vissa varia- tioner i vitamintillskottet? Men fem dagars extra solbestrålning låter för övrigt mycket bra — även för den mindre morgonpigge.

om företagen, provtjänstgöring (när man är tveksam om platsökande), förbättrad yrkesvägledning och platsackvisition m. m. I åtgärderna ingår vidare att söka påverka opinionen samt inrättandet av lokala sysselsättningsnämnder med re- presentanter för arbetsgivare, fackliga or- ganisationer och kommunalförvaltning samt arbetsförmedling — hithörande frå- gor bör kontinuerligt följas av topporga- nisationerna på arbetsmarknaden.

Helt riskfria cigaretter

måste kunna framställas anser vissa medicinska experter. Tobaksforskar- nas världselit har varit samlad i Stockholm tillsammans med To- baksmonopolets medicinska expert- råd. Från denna tobakskongress re- fererar *Svenska Dagbladet* en del intressanta glimtar. Tobaksfria ci- garretter har prövats på den ameri- kanska marknaden, men utan större

PRESS | eko

framgång. "Spenatcigaretter" är heller ingen idealisk lösning — an- dra ämnen än tobak som förbrännes kan också vara farliga. Expertgrup- pen kunde i alla fall tillhandahålla några goda råd för rökare:

Sluta helst totalt. Minska annars kon- sumtionen.

Övergå till filtercigaretter. De är inte säkra men bättre än andra. Goda filter

kan minska tjäran och kanske också ris- ken till 50 procent.

Släck cigaretten tidigt. Undvik "döds- oset" i fimpen.

Dra inte halsbloss. Att endast dra in röken i munnen kan minska rökskador- na till kanske en tiondel.

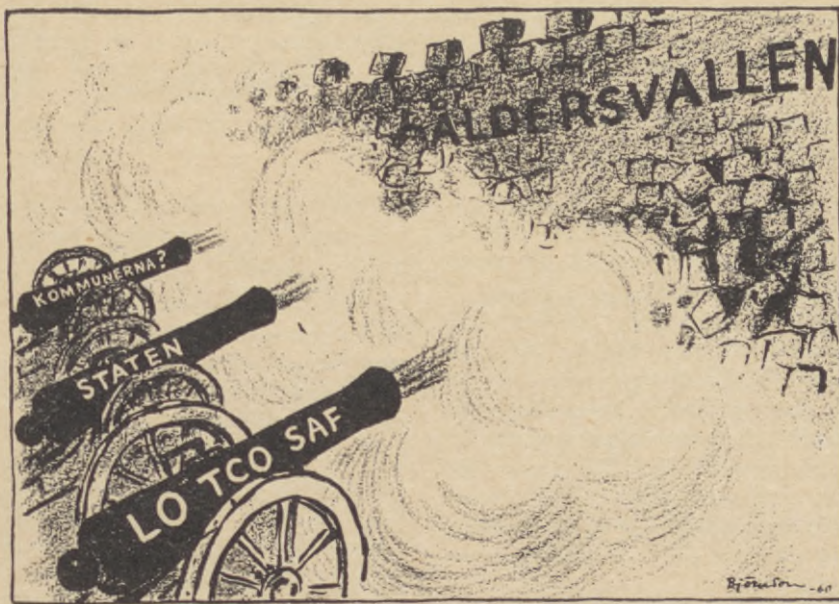
Problemet rökning — lungcancer är fortfarande ett olöst problem. Den första punkten — att sluta rö- ka totalt — är därför alltjämt den bästa garantin för att slippa hälso- våldiga konsekvenser av tobaksbru- ket.

Mentalvård — själavård

är föremål för en orientering i *Sven- ska Läkartidningen* i ett debattin- lägg av *Ragnar Toss*. Artikelförfat- taren erinrar om att samhället för- väntar allt mera hjälp av läkarna för lösande av känslomässiga och so- ciala problem. Vid exempelvis det starkt ökade missbruket av sömn- medel samt de mångdubblade själv- mordsförsöken har läkarna att göra en bedömning av patientens menta- la tillstånd. Vi har fått en ökad trä-

Forts. å sid. 25

Till anfall mot åldersvallen!

Arbetsmarknadens organisationer, Sv. arbetsgivareföreningen (SAF), LO och TCO, har gått till gemensam attack mot åldersgränser och bestämmelser, som utesluter äldre från arbete. Staten har likaså fyrt av en salva mot ålders- vallen. Kommer också kommunerna att ladda stora bössan snart?

Utearbete är ny giv för de partiellt arbetsföra

Att skapa vissa former av utearbeten, lämpliga för handikappade personer, ingår i arbetsvårdens nya giv. På fackspråk heter de statskommunala beredskapsarbeten. Om kommunerna kan redovisa lämpliga arbetsobjekt utgår 50 % av kostnaderna i statsbidrag för dessa arbeten. På arbetsmarknadsstyrelsen räknar man med att det skall bli bättre fart på "utearbetet", då väderleksförhållandena blir gynnsammare. De första rapporterna om den nya given har nu ingått från några orter, bl. a. i Norrland, där man redan under de bistra vintermånaderna startade ett lag med personer, som tidigare haft svårt att få jobb. En rapportör i tidskriften SIA har varit på ort och ställe, i Boteå kommun, där Björkä AB upplåtit avverkningstrakt för tio partiellt arbetsföra skogsarbetare. Det är personer med rygg-

Arbetslaget, i största allmänhet tidigare utejobbare, som råkat ut för svårare skador och defekter, är åter i verksamhet. De slipper arbetslöshetskön och känslan av att vara alldeles överflödiga.

Riksdagsbeslut om pensioner

Värriksdagen beslutade om standardförbättringar och förändringar i pensionslagstiftningen på flera olika punkter. Änke- och barnpensioneringen innefattar väsentliga förändringar med utsträckt pensionsrätt. Enbart förbättringarna av folkpensionerna beräknas kosta staten 195 och kommunerna 25 milj. om året — totalt rör det sig om ca 306 milj. i merkostnader för staten och 63 milj. för kommunerna. Frågan om höjda folkpensionsavgifter kommer att prövas när resultatet av pågående utredningsarbete föreligger.

De viktigaste ändringarna och besluten — som träder i kraft den 1 juli i år — kan sammanfattas i nedanstående punkter.

- Ålderspensionernas och sjukbidragens maximibelopp höjes med 250 kr om året för ensam pensionär och 350 kr för två pensionsberättigade makar.
- Med 9 indextillägg blir det årliga beloppet 2.750 resp. 4.350 kr. Det kommunala bostadstillägget avvecklas ej.
- Änkepensionerna höjes till i regel samma belopp som ålderspensionen till ensam pensionär. Full änkepension får änka med barn under 16 år i hemmet samt änka som fyllt 50 år vid mannens död och varit gift med honom i minst fem år.
- Änkepension utgår utan inkomstprövning till den som blir änka efter utgången av juni i år.
- Reducerad pension utgår till änkor som inte fyller ovanstående bestämmelser. Särskilda regler gäller för övergångsfall.
- De nya reglerna beräknas bli tillämpliga på 62.000 kvinnor, av vilka 34.000 förut helt saknat rätt till förmåner från folkpensioneringen.
- Barn under 16 år som mist sin far eller mor får pension med 1.000 kr om året utan inkomstprövning. Maximibeloppet för särskilda barnbidrag och bidragsförskott höjes till 996 kr.
- Barnpensioner beräknas utgå till 63.000 barn och särskilda barnbidrag till 13.500.

skador, andningsbesvär (besvärliga luft-rör) och andra defekter, som beretts arbete. Skogsarbete är tungt arbete, men genom uppdelningen i arbetslag kan det tyngsta momentet, fällningen av träden, utföras av lagbasen, som utvalts med tanke på att hjälpa mannarna. — "Det är bra arbetare och rejäla människor", är betyget från skogsbolagets faktor, som följt med lagets prestationer under vinterns lopp. Då det gäller uttagningen av arbetslaget, har man följt stränga principer, bl. a. har yttrande från ortens provinsialläkare inforrats. En titt på arbetsvårdsstatistiken för Norrland visar bl. a. att ca 50 % av arbetsvårdsfallen består av personer med ryggskador och andra rörelsehinder.

Så mycket kostar det...

Om man bortser från grundläggande studier är de kostnader, som åvilar staten vid utbildning av en rad experter följande:

Läkare	90.000 kr
Präst	16.000 "
Civilingenjör	40.000 "
Läroverksingenjör	10.000 "
Fil. kand., fil. mag. ..	25.000 "
Folkskollärare	10.000 "

Arbetsvärdering — vad är det?

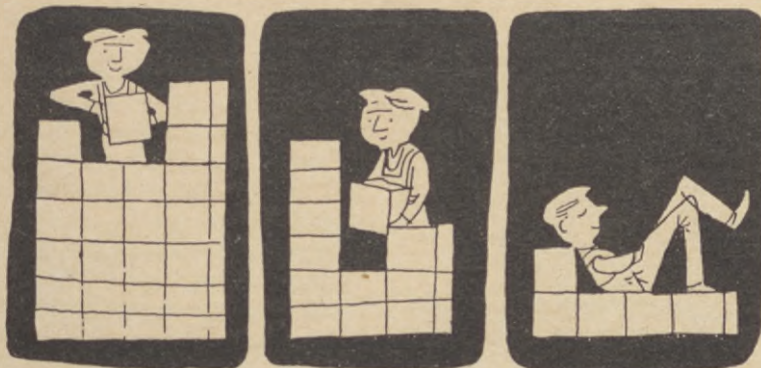
Arbetsvärderingen har visst släktskap med tidsstudierna. Den är en fråga, som tränger på i det moderna arbetslivet. Att värdera arbetet är vidare ett ganska besvärligt problem — vi har väl alla några synpunkter på "vad vi gör" — och det blir då fråga om vem och vad som skall värderas. Värderingen i gammal traditionell bemärkelse blir väl närmast beroende på var vi själva befinner oss i arbetsprocessen. LO har gett ut en skrift med titeln *Arbetsvärdering under debatt* som sannerligen är värd att studeras. Det är ingen ensidig deklaration, om man nu misstänker att skriften helt går arbetstagarens ärenden. Nej, här radar båda "lägren" — arbetstagare, arbetsgivare, experter och diverse debattörer — upp sina

ligger skillnaden? Jo, arbetsvärderingen håller sig till själva arbetet — oberoende av vem som för tillfället utför det. Meritvärderingen däremot beror både av hur duglig arbetstagaren är och hur svår hans befattning är. Olika tabeller, t. ex. för meritvärdering, visar att experterna plockar med olika faktorer. Meritvärdet fastställs med hjälp av arbetstagarens relation till: kunskaper, arbetseffektivitet, arbets kvalitet, vård av utrustning och råvaror, specialegenskaper, närvaro, anställningstid osv.

Till denna kortfattade presentation kan man också fråga sig vilka som skall värderas, gäller det både arbetare och tjänstemän? Av innehållet framgår i all kort-

Vid sidan av lönefrågan kan arbetsvärderingen ge bättre kunskaper om vad olika arbeten kräver av utövaren.

Arbetsvärdering innebär att man söker mäta hur svåra olika arbeten är i förhållande till varandra.

i arbetet. Om denna belysande skrift om ett högst aktuellt arbetsmarknadsproblem bör sägas att den kan erhållas för endast 50 öre. Den ingår i LO:s skriftserie *Aktuella frågor* nr 25 1960.

argument. Skriften är trevligt uppställd och försedd med tankeväckande teckningar.

Skriften är, som sagt, välbalanserad och LO-chefen Arne Geijer framhåller, att fackföreningsrörelsen inte är motståndare till nya metoder för arbetsvärdering, men man har ofta på arbetstagsidans annansyn på tillämpningen än arbetsgivaren har. Av de olika författarnas bidrag framgår, att det är viktigt att utgå från vissa klargörande begrepp. Arbetsvärdering avser endast arbetets svårighetsgrad. För att mäta arbetsprestationen använder man sig av olika metoder. Arbetsvärderingen förväxlas ofta med meritvärderingen. Var

het, att systematisk arbetsvärdering användes endast i ringa utsträckning inom det svenska tjänstemannaområdet. Till sist kan man nog — efter en snabbgranskning av broschyrsynpunkterna — även trycka på arbetsvärderingens socialmedicinska roll. Bättre kännedom om arbetsprocessen kan rätt utnyttjad bli utgångspunkt för mera ändamålsenliga arbetsplaceringar, bättre trivsel och arbetsvillkor. Även om det inte står i den här skriften kan nämnas att vissa undersökningar t. ex. i Amerika gett ganska märkliga rön. Det gällde bl. a. frånvarofrekvensen för svårt handikappade i vissa industrier. Denna kategori visade i jämförelse med "fullarbetskraften" lägre statistik för bortvaro

TICK

— Vem skriver du till?
— Tja, jag skrev "min ende älskade" överst — få nu se om jag ska skicka det till Bosse eller Stikkan?

I år är det 100 år sedan Anders Zorn föddes.

Hans karriär är som hämtad ur sagornas värld. Från enkla och fattiga förhållanden arbetade han sig upp till rikedom och internationell berömmelse.

Anders Zorn föddes på sina morföräldrars gård i Mora 1860. Hans mor var en av de många i Dalarnas på den tiden fattiga bygder som måste försörja sig på arbetsresor. Det var när hon arbetade i Uppsala som buteljusköljerska, som hon kom att träffa den man som skulle bli Anders far, en tysk bryggare vid namn Leonard Zorn. Men Anders föräldrar kom aldrig att gifta sig med varandra; pojken fick uppleva sin barndom i morföräldrarnas hem.

Det var ett fattigt och hårt liv som levdes där, men ändå blev det en lycklig barndom. Anders avgudade sina morföräldrar. Han fick delta i sysslorna på gården, fick följa sin morfar på långa foror och uppleva flyttningarna mellan fåbodarna och gården. De största ljuspunkterna i tillvaron var nog annars firandet av årets högtider.

Anders Zorn visade tidigt en stor lust att teckna och skära i trä. När han var tolv år kom han i skola i Enköping; det var något som fadern hade ordnat. Han, hade givit löfte att Anders skulle få den

utbildning han önskade. Anders fantasi pendlade mellan kyrkoherde och härads-hövding.

Men hans skaparlust och konstnärstalang fick honom att välja andra vägar. 1875 skrevs han in på målarakademien i Stockholm.

Men fadern hade nu dött och tillvaron blev en hård kamp mot fattigdomen. Det var inte alltid som han kunde infinna sig till lektionerna, emedan han var tvungen att förtjäna pengar. Han lyckades få sina små beställningar; en specialitet var att rita av döda. Det var nämligen billigare att få en teckning av Zorn än den tidens åtrådda nyhet, ett fotografi. Det kom en tid när Zorn inte såg sig några möjligheter att kunna stanna kvar vid Akademien, men en insamling som gav ett löfte om femtio kronor i månaden räddade honom. Zorn var mycket överkänslig och det plågade honom oerhört att vara beroende av andra.

Nils-Eric Björsson

STORSVENSK och KOSMOPOLIT

— hundra år sedan ANDERS ZORN föddes

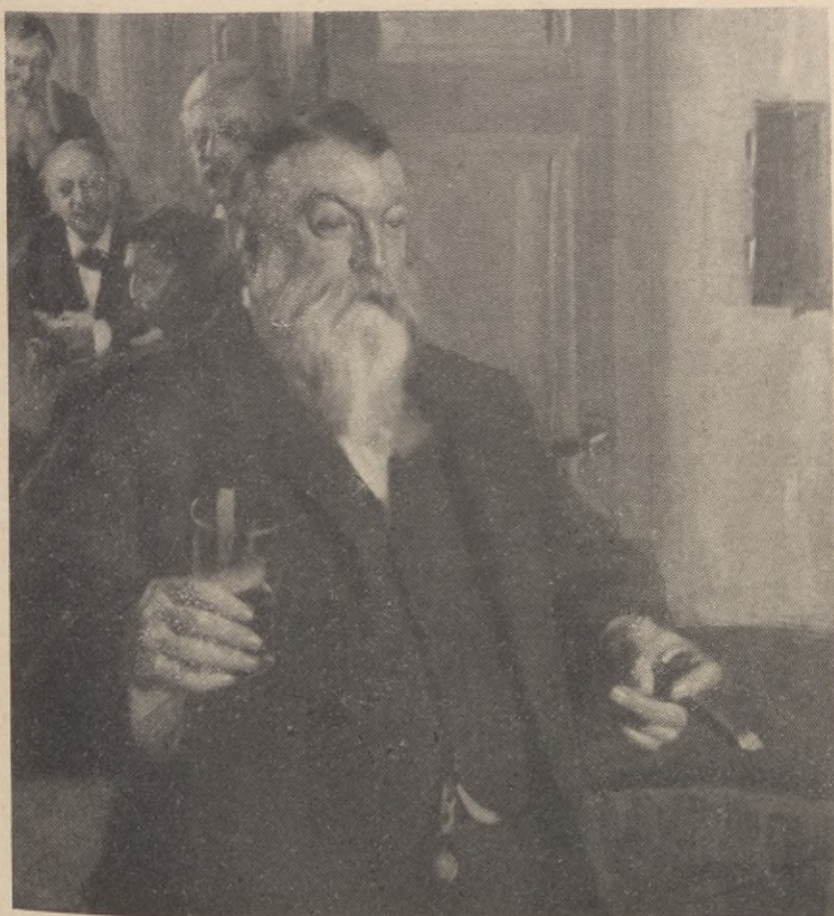

Överst: Självporträtt av Anders Zorn i vargskinnspäls 1915.
Under: "Operation" 1920. Båda i olja.

Zorn beskrivs under akademitiden som en inbunden, arbetsam yngling, ganska mycket av en enstöring. Man fäste sig vid hans strama hållning, att han alltid med enkla medel höll sig om ej elegant så dock välklädd.

Zorn kom att bli en kosmopolit, kom att höra hemma i två världar: han blev europé och dalmas i samma person.

Han längtade ut i världen och 1881 öppnades dörrarna för honom. Det blev inledningen till ett långt cirkulerande både i Europa och Amerika. Han besökte Spanien och målade zigenerskor och spanska skönheter. Det är akvarellmålningen som han arbetar med under denna tid. Han bosätter sig därefter i London, där han stannar tre år. Han får många porträttbeställningar. Bl. a. porträtt av barn från stora gods. Det är karaktäristiskt för Zorn att han ber svenska ministern i London om råd och upplysningar om hur han ska uppföra sig i dessa för honom helt nya förhållanden. Det är under denna period som Zorn knyter en mycket viktig kontakt: han träffar i London den svenska grafikern Axel Herman Hägg och lär sig att etsa. Det var något som skulle bli av genomgripande betydelse för Zorns konst; Zorn blev ju den större förnyaren av svensk grafik och vann världsberömmelse även inom denna

En skål i Idun. Olja. 1892.

konstart. Men som sin verkliga lärofader betraktade han Rembrandt, vars etsningar han samlade och studerade. Han kom så småningom att äga ett par hundra etsningar av Rembrandt, den största kollektion som någon svensk privatperson samlat. De svenska näktergalarna Kristina Nilsson och Jenny Lind uppträdde flera gånger i London medan Zorn bodde där. Hans önskan att få måla dem förvägrades emellertid honom. Men det skulle komma tider då stora och kända namn passerade revy framför hans palett.

1885 gifte sig Zorn med Emma Lamm och tre år senare skaffade han sig ateljé i Paris. Nu övergav han akvarellmålningen för oljan. Det var här som hans artistbana steg brant mot berömmelsens höjder. Zorn hade mycket lätt att få kontakt med människor och visade tidigt stor världsvana. Han fick en stor och förmögen kundkrets vad porträttmålningen beträffar. Hans lycka var gjord. Knappt trettio år gammal hade han med egen kraft lyft sig till en nivå som tillät honom att umgås med den stora världens personligheter som en jämlike.

Zorn hade länge drömt om att komma till Amerika, och när han kom dit infriades de stora förväntningarna. Han knöt omedelbart många betydelsefulla förbin-

delser. Han kom att älska Amerika — han gjorde åtta resor dit. Bandet med Amerika kom att betyda ökat porträttmåleri, som är en väsentlig del av hans livsverk. Från och med tjuogoårsåldern är en tred-

Fru Andriette Nobel.
Akvarell. 1885.

jedel av Zorns produktion porträtt, två tredjedelar nakenmålning och genre i ungefär lika stora delar. Då är inte etsningarna medräknade. De porträttbeställningar som Zorn hade i Amerika gällde den tidens mest framgångsrika personer inom politik, affärsliv och även inom den lärda världen. Så gjorde han t.ex. ett porträtt av dåvarande presidenten Taft, det har nu sin plats i Vita Huset i Washington. Zorn tjänade en förmögenhet "over there".

Men hembygden hade Zorn aldrig släppt kontakten med. Om somrarna ville han helst vara hemma vid Siljan eller i Stockholms skärgård. 1896 slog han definitivt ner sina bopålar i Mora, där han så småningom inrättade ett ståtligt konstnärshem åt sig och hustrun och de många vännerna från när och fjärran som ville hälsa på. Zorn tyckte också om att ha goda vänner omkring sig och till hans närmaste bekantskapskrets hörde prins Eugen, biskop Nathan Söderblom, Karlfeldt, Carl Larsson, Albert Engström. Sedan Emma Zorns död 1942 är konstnärshemmet, Zorngården, statlig egendom och har blivit ett flitigt besökt mål för turister från världens alla hörn. Men Zorns flyttning hem till Mora betydde nu inte ett avbrott i de internationella relationerna. Även i fortsättningen reste Zorn utomlands, deltog i utställningar och utförde porträttarbeten.

Nu blev de svenska motiven ofta återkommande i hans måleri. Han målade hembygden och Morafolket, inte minst kullorna. Det är populära tavlor som "Kålmargit", "Vallkullan", "Midsommarnattsdans", "Dans i Gopsmorsstugan". Den senare är målad i en alldeles speciell miljö, Gopsmor vid Dalälvens västra strand, ett par mil norr om Mora. Hit hade Zorn flyttat några gamla timmerhus från 1700-talet. Det är en vild och ödslig natur där uppe. Zorn gjorde Gopsmor till sin målarstuga. Här fick han arbetsro och genuin miljö, här kunde han måla sitt dalfolk. Zorn anordnade också här i Gopsmorsstugan spelmans- och dansaftnar för bygdens ungdom. Här kunde han tillbringa flera månader i sträck, åt i tråkärll och levde i övrigt på förfärdernas kärva sätt.

Men skärgården var också en miljö som Zorn gärna sökte sig till. Hans segelbåt Mejt var både ett flytande sommarnöje och en kär arbetsplats.

Det skulle vara en grov försummelse att inte nämna Zorn i egenskap av skulptör. Han var stor också inom denna konstart, även om han här var minst produktiv. Gustav-Vasa-statyn i Mora får stå som exempel på Zorns resultat inom skulpturen.

Forts. å sid. 11

DJUR I BURAR

"I kväll är det cirkus i stan!" Känns uttrycket igen? Att gå på cirkus tillhör de verkliga upplevelserna. Man kan diskutera de olika "nummer", som uppförts, i veckor efteråt: Djur som går på lina, elefanter, som spelar trumpet osv.

Kerstin Albrechtsson har en egen syn på dessa "spännande" upplevelser — hon ser problemen ur djurens egen synvinkel.

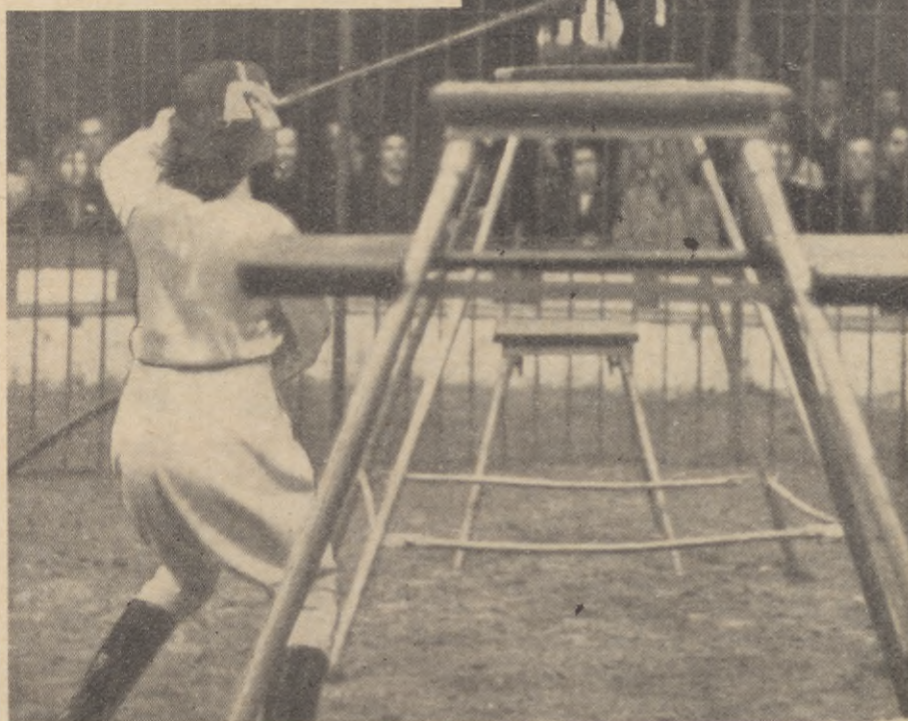
Nu är våren snart här och ett av de säkraste vårtecknen brukar vara den första cirkusens ankomst. I år får vi, liksom förr om åren åter möta de mest säregna djur som sjölejon, elefanter, kameler, lejon, tigrar, björnar och många andra. Det sker trots att vi fr. o. m. 1 jan. i år har en Kungl. kungörelse, som förbjuder att dessa djur förevisas på cirkusar o. d.

Är det inte underligt? Vad säger allmänheten om saken? Sedan årsskiftet har de nya bestämmelserna varit gällande, men två månader efter det att de trätt i kraft upphävs de. Det är endast en myndighet, som på detta sätt kan kosta på sig att nonchalera gällande lag och förordning. I dagspressen har lämnats redogörelser för hur de olika cirkusföretagen sökt och fått dispens från de nya bestämmelserna av Veterinärstyrelsen, som gått med på att lämna sådan.

Betyder inte djurskydd, att dju-

"Lustiga" apor kan utföra många "nyttiga" konster.

Cirkusflickan — kanske är det direktörens egen dotter? — arbetar intensivt för att få tigern att förstå hur han skall spela sin roll till publikens nöje.

ren skall skyddas från plågor? Djurskydd är i alla fall inte detsamma som cirkusdirektörsskydd, vilket Veterinärstyrelsen tycks tro. Skall det inte tas någon hänsyn till djuren. De har ju inte ens chansen att överklaga dispenbeslutet. Hur kan en myndighet uppträda så lamt, som Veterinärstyrelsen gjort?

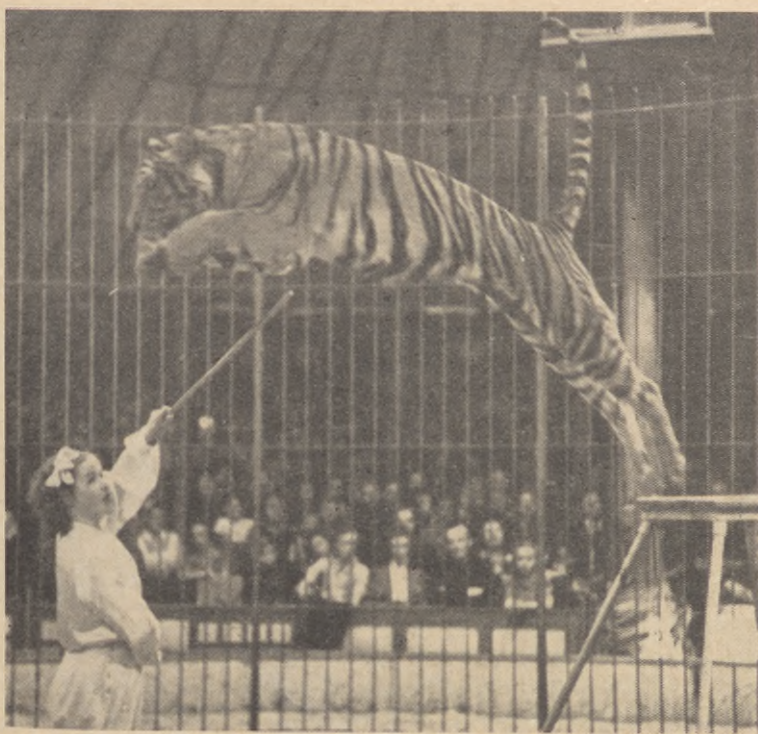
Jag kan inte låta bli att reagera. För en tid sedan läste jag ett nyhetstelegram från Budapest. Det handlade om ett slagsmål på en cirkus. Tre lejon, lika många tigrar tre indiska pantrar och två pumor skulle uppträda som det så vackert heter,

och nog blev det uppträdande alltid, fast inte av det slag som publiken väntat sig. Det blev ett enda stort slagsmål mellan de olika djuren.

Det stod också att domptören återställde "freden" med hårda medel och det behöver man inte betvivla.

En av pumorna, som genom sitt uppträdande irriterade de övriga djuren fick sätta livet till. Det är ofattbart att föräldrar vill låta sina små barn gå på cirkus, och se de mycket rara och luddiga, men ack så plågade djuren.

Jag har f. ö. haft tillfälle att tala med en cirkusartist om djurens situation. Han omtalade att djuren

Ja, så var det klart för det första stora "numret" för kvällen. Publiken följer med spänning djurets språng efter den sköna flickans "taktpinne".

■ STORSVENSK OCH ...

Forts. fr. sid. 9

Anders och Emma Zorn sparade inte sina krafter när det gällde hembygdens fromma. De befrämjade hemslöjden och arbetade för folkbildningen bl. a. genom grundandet av Mora folkhögskola 1907. De gjorde också stora insatser för att vidmakthålla de rester av folklig kultur: musik, dans och dräktskick som ännu levde kvar i bygden. Zorn var en samlare av stora mått; både av kvarlevor från den gamla folkkulturen och måleri. Därom vittnar den nyss nämnda Zorngården och Zornmuséet i Mora.

Zorn dog 1920, endast 60 år gammal. För de flesta framstår han väl som en storvulen dalkarl, en kraftkarl. Men i själva verket var han inte en så robust person som man trodde, säger Zornkännaren Gerda Boethius. Han hade trassel med sina bronker, hans nerver var hårt spända och han var under långa perioder överansträngd. Brev från Emma till hennes mor vittnar om att han ofta var sjuk eller i varje fall nedsatt och ur gängorna. Ända från slutet av 1890-talet gav hans hälsa ofta anledning till oro. Nervsammanbrotten kom ofta över honom och under hans kraftfulla yttre lurade disharmonin. Men han var energisk till det otroliga. Anders Zorn brände sitt livsljus i båda ändar.

För den som är intresserad av Zorns liv och gärning vill vi rekommendera en nyutkommen bok: Gerda Boethius fylliga teckning av Zorns liv och konstnärskap, "Zorn — svensk och världsvandrare". Boken innehåller över åttio reproduktioner.

hade det mycket bra, blev tvättade och ryktade mer än andra djur.

— Men, frågade jag, hur går det egentligen till när ni lär en hund att gå på frambenen på lina t. ex. eller en elefant att spela trumpet? Då måste han medge att det endast var genom hugg och slag, som man kungenom lär djuren sådana konster. Han tillade dock att djuren efteråt fick socker eller något annat gott som plåster på såren.

Vad skall vi göra åt saken? En sak kan vi göra. Säg nej till cirkus. Djuren hör hemma i naturen — inte i trånga burar.

I djurskyddsutredningens betänkande "Offentlig föreläsning av djur" (SOU 1957:37) omtalas att det var på 1830-talet, som rovdjuren blev vanliga på cirkusarna. Redan då visste man att det rörde sig om djurplågeri. Bl. a. förekom en så primitiv form av "dressyr", som att domptören med hjälp av en glödande järnstång tvingade de skrämde djuren att utföra sina konster. Andra trick var att domptören fyrade av lösa skott och i skydd av krutröken hällde lite oxblod på sig för att göra intryck av att vara sårad. Den sensationshungriga publiken hade fått valuta för entréavgiften.

Chefen för Zoo i Zürich, professor H. Hediger, som är en av de vetenskapsmän, som bäst känner dressyrens metoder, framhåller att det är av stor vikt att djuren känner lugn, då domptören påtvingar dem sin vilja.

Det låter nog bra, men vore det inte bättre att låta bli att tvinga djuren? Jag är alldeles säker på att djuren skulle må alldeles förträffligt om de fick vara i fred.

Vad vet egentligen Veterinärstyrelsen om burar?

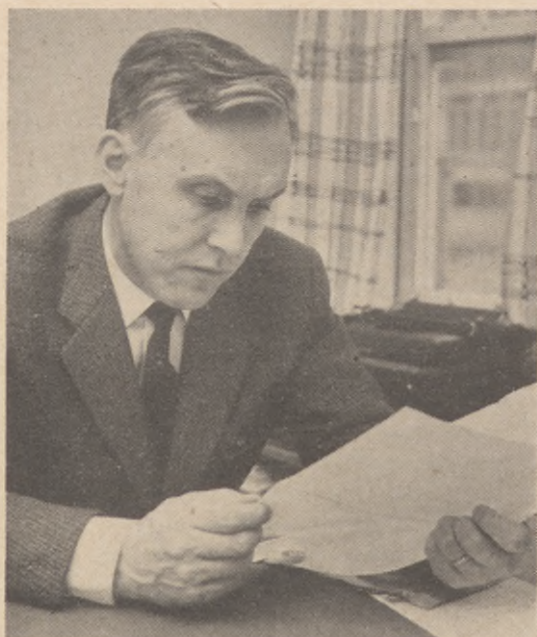

Elefanten är populär med sin fromma uppsyn och jättekrafter.

■ BADA BÖR MAN ...

Forts. fr. sid. 21

mer sedan de förödande oljeutsläppen till havs samt det framtida avfallet från atomanläggningarna. Vad det sistnämnda beträffar är man ännu långt ifrån klar över hur man skall förfara med det. Släppa ut det i älvar och sjöar i några större mängder går inte för sig och ännu mindre tänkbart är det att frakta det till närmaste sopstation. Hittills har man i viss utsträckning använt sig av i marken nedsänkta, av betryggande strålskydd omgivna cisterner, i vilka avfallet bevaras till dess radioaktiviteten minskat tillräckligt. Även stora dammanläggningar har prövats, samt ingjutning av avfallet i specialkonstruerade betongblock, som sänks i havet.

Dr Karl-David Lundgren,
klinikens föreståndare.

STATENS ARBETSKLINIK

Mycket som står i riksdagstrycket når knappast fram till den stora allmänheten. Hur många har läst motion nr 433 i Andra kammaren av år 1960 och följande formulering om Statens arbetsklirik? Så här lyder alltså ett stycke torftigt riksdagstext: Statens arbetsklirik i Stockholm har till uppgift att pröva arbetshindrade för olika arbeten — samt bedriva "arbetsfysiologisk och arbetspsykologisk forskning". Status medarbetare har besökt kliniken för att se vad som döljer sig bakom den formuleringen.

Telefonkatalogen upplyser välvilligt om var arbetsklirik ligger. Enkelt är också att ta buss nr 59 och med riksdagstryckets formulering i minnet — att det rör sig om en anläggning för "arbetsfysiologisk och arbetspsykologisk forskning" — väntar vi oss följaktligen att finna en ganska pampig byggnad, som inrymmer Statens arbetsklirik. Så är dock inte fallet. I skuggan av det väldiga Karolinska sjukhuset ligger en liten barackbyggnad (ca 300 kvm) med en mikroskopiskt liten dörrskylt: Statens arbetsklirik. Vi har kommit rätt, och det återstår bara att kliva in och se vad som döljer sig bakom fasaden.

Omfattande organisation — och ett mångsysslade team

Chef för anläggningen är med. lic. Karl-David Lundgren — föreståndare heter han på officiellt språk — och han redogör för hur kliniken fungerar. Själv är han ledare för verksamheten och vid sin sida har en stab av medarbetare: En underläkare, sjuksköterska (och assistensköterska), sjukgymnast, psykolog, kurator, arbetsvårdstjänsteman, yrkeslärare och arbetsterapeut. Det är teamet i stora drag. Härtill kommer chaufför (en viktig person, eftersom verksamheten är splittrad på så många institutioner), kontorspersonal och kökspersonal. Nu låter det här ganska mycket i personalväg, men det är också fråga om en mångsidig handläggning av ärenden. Vi skall i det följande försöka

få ett grepp om klinikens uppgifter. Först bör emellertid sägas, att teamet måste vara väl samspelt för att lyckas med den svåra uppgiften att hjälpa eleverna tillrätta, ge dem en hållbar grund för vidare utplantering i det näringsliv, som i dag kräver så mycket av oss i färdigheter och kunskaper. Klinikens är ingen yrkesskola — den är en prövnings- och forskningsinstitution. Ett gott samförstånd mellan ledningen och eleverna är grundförutsättningen för att man skall lyckas.

Klinikens arbetsätt: uppövning av färdigheter till utplacering i "reell miljö"

Av teamets sammansättning får vi klart för oss att det gäller en ordentlig kartläggning av elevernas möjligheter med hänsyn till deras olika handikap, sjukdomar och arbetshinder. Klinikens tillgång till medicinsk och social expertis, dess nära anknytning till Karolinska sjukhuset och möjligheter att konsultera olika specialister, avser att skapa en fast grund för

Teamet (dock inte alla) samlat: Dr Lundgren (vid bordets kortända), arbetsterapeut Wennerholm-Cardell, yrkeslärare Elving, sjuksyster Ebba, byråsekreterare Utbult, dr von Koch. Raden till höger: psykolog Klintebäck, yrkeslärare Weiner, kurator Hådel (skymd) och sjukgymnast fru Levin (längre bort).

Byråsekreterare Bruno Utbult är arbetsvårdens kontaktman och diskuterar ofta utbildnings- och placeringsfrågor med eleverna.

avancerad arbetsprövning. Klinikens upp-tagningsområde är därför utsträckt till hela landet. För en mångsidig arbetsprövning skulle emellertid behövas mycket större resurser i verktyg och arbetsmaskiner. Som vi ser av bilderna och texten i det följande har man starkt begränsade utrymmen för mekaniska arbeten, snickeri och en kontors- och sömnadsavdelning. För att ge eleven möjligheter att pröva sin förmåga och öva upp färdigheterna i "reell miljö" upprätthålles kontakt med firmor och företag i Stockholms omgivningar, där eleverna får praktisera på "riktiga" arbetsplatser — i regel i tre veckors tid för att se hur de fungerar i arbetslivet.

Splittrad verksamhet; allt under ett tak aktuellt önskemål

Tyvärr har inte klinikens kapacitet ökat i takt med utvecklingens krav. Barackbyggnaden i Karolinska sjukhusets skugga ger inget intryck av en central anläggning för arbetsvården i landet. Byggnaden tillkom 1952 som ett provisorium i avvaktan på diverse utredningar, som tydligen kört fast riktigt ordentligt. På annat sätt kan man inte förklara att vi nu går in i 60-talet på samma plats och i samma byggnad. När det skall "lossna" ordentligt är svårt att yttra sig om. Visserligen har lovvärda försök gjorts att lappa på och förbättra inom möjligheternas trånga ram, men det räcker tyvärr inte. Kliniken saknar alltså en egen klientförläggning. Inlogering sker på fyra olika håll, vid arbetsmarknadsstyrelsens förläggning Huvudsta, vid Stockholms

läns träningsinstitut i Solna, på Norrbac-kainstitutets elevhem, och förhyrda rum i staden. Om man här till har klart för sig, att arbetsklinikens klienter i många fall har diverse handikap, t. ex. rörelsehinder och sviter av genomgångna sjukdomar, svårigheter, som är svåra att bemästra då man kommer i annan miljö, samt att de kommer från olika delar av landet, framstår behovet av en enhetlig förläggning med tillräckliga utrymmen, både för arbetslokaler, fritid och vila, särskilt brännande. Att hålla ihop det hela är inte lätt. "Allt under ett tak" är ett önskemål man ofta spårar vid samtal med klinikens olika befattningshavare.

Man gör så gott det går — några data kring det dagliga klinikerlivet

Ingen får dock tro att det inte görs en del på kliniken — låt vara att det sker inom de knappt tillmätta resursernas ram. Teamet och dess chef, dr Lundgren, har fullt upp att göra, och tiden medger inte mycket spekulationer över de brännande framtidsproblemen. Elever ska hämtas vid tåget, skrivas in, genomgå sedvanliga rutinprov, ägnas den uppmärksamhet, som är betingad av var och ens speciella situation. Reportaget på följande bildsidor ger en uppfattning om vad som sker på en arbetsklínik, men vi vill gärna ha en statistik också — utan siffror hänger som bekant alla uppgifter som lätta spindelvävar i luften. Vi får både siffror och några sammanfattande synpunkter av dr Lundgren, som hela tiden står i livlig kontakt med sina olika medarbetare på klinikens knappa golvytor. Årsomsättningen utgör ca 130 klienter, som passerar genom kliniken. Här till kommer ett hundratal fall, som man har att bedöma på

Assistentsköterskan ger några upplysningar under arbetspausen.

grundval av insända handlingar från olika delar av landet. Väntetiden är i genomsnitt sex månader för den som söker sig till kliniken — siffran säger oss en hel del om behovet av ökade resurser. Siffran för tillgängliga platser är 25—30, därav 7 kvinnliga på särskild avdelning. — Hur går det för eleverna sedan de lämnat kliniken? Jo, man har — som tidigare nämnts — den "reella miljön", utplacering på olika arbetsplatser för att se hur eleverna fungerar, men vi skulle behöva en egen "naturlig arbetsmiljö" med större variation i yrkesprövningsmöjligheter, framhåller dr Lundgren. Det är för trångt på kliniken — möjligheterna att bygga upp naturliga arbetssitua-

Forts. å sid. 17

Dr Lundgren visar Statusredaktören (ryggen mot kameran) omkring. Kliniken är inklämd i skuggan av det stora Karolinska sjukhuset.

Arbetsprövning vid Statens arbetsklinik

Till kliniken kommer elever från hela landet. Önskemålen om ökade resurser och större utrymmen är många. Större variation i arbetsuppgifter skulle bl. a. betyda mycket för elevernas yrkes- och sysselsättningsmöjligheter. Om man hade tillräckliga utrymmen, vore det möjligt att också ta mot praktikanter — arbetsledare och arbetsvårdare vid tränings- och skyddade verkstäder i kommuner och städer — för att låta dem ta del av klinikens erfarenheter.

ÖVERST: Två bilder från metallverkstaden, där man arbetar under yrkeslärarnas ledning. Mannen högst upp sysslar med det gamla, hedersvärda bokbinderiet.

UNDER: Elev i rullstol på väg in i klinikens egen lilla buss. Om man har klart för sig att eleverna inkvarteras på fyra olika ställen i Stockholm, behövs inga ytterligare förklaringar till den "egna busstraden".

Mångsidig medicinsk kontroll ingår. Här konditionsprov på "cykel" för att få reda på elevens fysiska tillstånd.

Ung dam sysselsatt med tältsömnad.

En del av klinikens arbetsprövning är förlagd till Norrbackainstitutet i särskild lokal med kontors- och sömnadsavdelning samt el.-mekaniskt arbete.

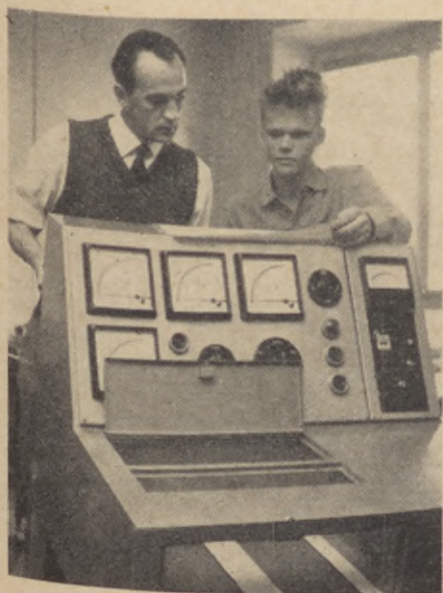
UNDER: Från klinikens nyligen färdigställda matsal.

Damen visar hur trevligt det är att bo i tält. NEDERST: Två elever i färd med montering av ett manöverbord.

FOTO: DAGENS BILD

(Fotograf Harry Berger)

Kurator Gudrun Hådel hjälper eleverna med ekonomiska och sociala frågor.

Bilen behövs för rundresor i olika ärenden. Status-redaktören fick själv erfara kuratorns vardagsmelodi på en utflykt till klinikens avdelning på Norrbackainstitutet.

Briljant studie i amerikanskt samhällsliv

Docent Kurt Samuelsson, som ofta medverkar i radio och TV med pigga debattinlägg i dagsaktuella samhällsfrågor, har i bokform gett oss en bok om amerikanskt samhälle av i dag. Boken är svår att recensera därför att den omspannar så mycket. Egentligen skulle man ha lust att göra en liten artikelserie om den. Varje avsnitt stimulerar till fördjupad läsning, till citat och reflexioner kring författarens iakttagelser. Så är fallet med t. ex. de porträtt Kurt Samuelsson tecknar av amerikanska finansfurstar. Låt oss bara i korthet stanna inför ett enda av dessa porträtt. Det handlar om finansmannen Mellon, som lämnade finansvärlden

blommar i den ekonomiska analysens klara ljus över världens rikaste kontinent. Ett kort ögonblick vill man slutligen dröja vid den klassificering i olika inkomstnivåer författaren genomför. Amerika är ett rikt land, men klyftorna mellan olika inkomstgrupper är ofta stora.

Docent Kurt Samuelsson har nyligen gjort en resa i USA och sammanfattar sina intryck i en bok.

BOKnytt

för att i egenskap av USA:s finansminister ägna sig åt samhällets affärer. Denne hade en egenskap som man väl inte så ofta hittar hos finansministrar i allmänhet. Han var nämligen en mästare i konsten att förhålla sig passiv. Andrew Mellon var den blygaste av alla Amerikas storfinansmän på tjugutalet. Inga "onödiga" ingrepp i plånböckerna var att frukta från denne finansminister: "hela hans aktivitet gick ut på att förhålla sig passiv." Sådana finansministrar växer inte på träd i vår egen tidsålder.

Men det finns — som antytts — mycket annat man kan stanna inför i denna bok: Ett förträffligt avsnitt om fackföreningsrörelsen, analyser av inkomstutvecklingen och temperaturväxlingar i amerikansk ekonomi. Stilen är spänstig och medryckande och man märker att författaren riktigt trivs med sitt ämne. Och läsaren trivs också i hans sakkunna sifferkammare, där gosselynnat

Mitt i rikedomens land lever mellan 6 och 7 miljoner familjer eller 15 procent av alla på en årsinkomst på mindre än 2.000 dollar — och nära 3 milj. familjer tvingas dra sig fram på inkomster under 1.000 dollar. Det blir inget lyxliv när man spaltat upp familjebudgeten inom dessa inkomstgränser.

Lite fundersam blir man också, då statistikremsan över bostadsbeståndet rullar förbi. Inte mindre än var fjärde amerikansk bostad utanför jordbruket betecknas i officiella undersökningar som direkt "undermålig". Visst är Amerika ett rikt land, men det finns dock gott om "undernärda" områden. Hit räknar Kurt

bör vara ett ganska aktuellt ämne då Spanien blivit målet för så många svenska turister. Om man förutsätter, att den spanienbitne vill veta det mesta möjliga om landet, dess kultur och historia, före resan, kan följande bok rekommenderas på det varmaste. Den heter *Spaniens historia*, är skriven av Enrique Wretman och Sven Ingemar Olofsson, och ingår i serien Kulturländernas historia från Natur och Kultur. Få länder torde ha ett så intressant förflutet — låt oss bara tänka på de spanska sjöfararna och alla förvecklingar i den Europeiska maktbalansen där landet stått i centrum. Ur svensk synpunkt kan noteras att vi vid ett särskilt tillfälle fick göra en mycket smärtsam bekantskap med de spanska vapnen. Det hände år 1634, då spanjorerna besegrade en tysk-svensk här under befäl av hertig Bernhard av Weimar och fältherren Gustaf Horn vid Nördlingen. I övrigt bör noteras, att skildringen sträcker sig ända in i modern tid och avslutas med ett kapitel om Francoregimens Spanien. Boken är som sagt en utmärkt introduktion till Medelhavsresan, kostar kr 16:50 häftad och är utgiven av Natur och Kultur.

Demokrati och statsformer i Aldusbok

Professor Herbert Tingstens bok om demokratins problem finns nu i omarbetad, nyutkommen upplaga, i den serie av högst förnämliga arbeten som ingår i Aldusböckerna. Den som vill veta det mesta om statsformer, idéer för folkstyre i olika länder fram till dagens läge, bör utan dröjsmål skaffa sig boken *Demokratins problem* — en Aldusbok för 6:25.

Schacklösning

av A. Hildebrand:

1. 0-0-0! Har man lagt märke till att den vita kungen och det vita tornet i utgångsläget står på sina utgångsplatser, så är detta drag möjligt (om det inte kan bevisas att K eller T flyttat). Nu följer två modellmattor: 1. —, K×a2, 2. Kc2 Ka3, 3. Ta1× eller 1. —, Ka4, 2. Td5 Ka3, 3. Ta5 ×

Samuelsson i synnerhet sjukhusens, vägarnas, skolornas och kulturens otillfredställda behov — områden som kräver årtionden av ökad progressivitet och framstegstakt.

S. H.

Kurt Samuelsson: Storfinansens Amerika? Rabén & Sjögren. Pris 12:50.

Det glada ogräset

Tidigt på morgonen satt jag i köket åt gården till och läste en växtkatalog. Den var illustrerad och färgrik och där kunde man se hur trädgården skulle ta sig ut till sommaren, prunkande och lysande av olika blomster.

Solen glödde på stenvuren nedanför höjden med tallarna och i gräsbacken skymtade man några

Vid ena knuten fanns en slingerväxt...

gråblå fläckar. Det var backsipporna som började sticka opp.

Jag gick ut för att titta på domänerna. Vid ena knuten finns en slingerväxt som redan hade börjat skjuta skott, men i rabattkanten mellan stenarna stod det en prydlig grön bukett — en maskros som hade kilat opp och stod där med sitt lilla knutna gröna blomämne.

Nu börjas det alltså. Ju mer man vattnar, krasar och gödslar desto bättre trivs ogräset.

Det är visserligen sant att om man missköter trädgården trivs det ännu bättre, men det mojar sig i ansade rabatter också.

Och det kommer hastigt. Ibland när man traskar ute på tomten rycker man till — tjiffs — en maskros hoppar opp bakom en. Man vänder ögonen åt ett annat håll och där står en kvickrot och gliser i ögonen.

Ogräset kommer om natten, det rusar fram i snabba ansatser och hin ska vara trädgårdsägare.

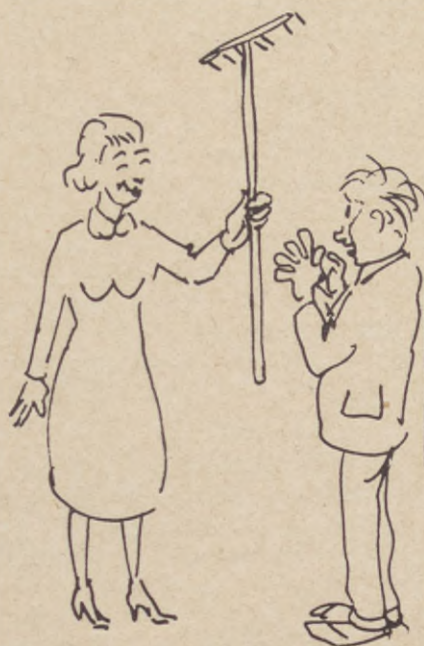
Och vad har man för hjälp av de kultiverade växterna? Platt intet! Rosorna skaffar sig inte själva livsrum utan måste skyddas och försvaras, pionerna blir snabbt överrumplade av ogräsrevor och violerna drunknar i närvgräs och annan kriminell grönska i ett nafs.

Jag återvände från trädgården och sa till min rustru:

— Varför inte ge opp kampen mot ogräset? Nu hoppar maskrosorna opp i rabatterna och jag börjar känna mig trött och gammal. Man kan inte hålla på med denna kamp år efter år. Stickjärnet faller ur kämpens hand och gångskyffeln känns tung.

Låt ogräset ta trädgården! Det kanske blir som en blommande sommaräng? Inte klagar man på ogräset ute i naturen. Där tycker man det är vackert, men här är det asocialt och fult.

Det kanske inte blir så tokigt om man släpper redskapen och låter bästa växt vinna.

— satte en kratta i min hand...

— Latmask! sa min hustru med värme.

— Åja, morra lagom. Trädgården blir kanske så vacker så den blir ett exempel i hela samhället. "Se på hans vildvuxna trädgård", säger de avundsjuka rosenodlarna och kommer strövande för att höra hur jag bär mig åt.

— Det kommer att bli en sophög, sa min fru. Masa dig nu ut och hugg av den där första maskrosen.

— Grymma kvinna! Har inte maskrosen rätt att leva lika mycket som pionen?

— Inte i vår trädgård. Det måste vara någotsånär kultur över det hela.

— Jag tycker en tussilago ser lika kultiverad ut som en tulipan. Fram för de härdiga råbarkade ogräsen! Pigga och livsbejakande!

Buss på löjtnantshjärtat tistlar! Ät opp lackviolen tussilago!

Må den bästa vinna!

Vid dessa varmhjärtade ord greps min hustru av vrede och motade ut mig på trappen, satte hatten på mitt huvud och en kratta i min hand:

— Du understår dej inte att låta dem äta opp lackviolen som kostar enåtjufem plantan, sa hon.

Jag masade ut i vårljuset för att göra min värnplikt. Det finns ju också en ekonomisk synpunkt på trädgården.

Eld

STATENS ARBETSKLINIK

Forts. fr. sid. 13

tioner saknas. Trots allt räknar man med att ca 60 % av dem som passerar genom kliniken kommer ut i arbetslivet — ingen dålig siffra om man ser till de nuvarande resurserna. Sedan är det fråga om efterkontrollen — ett krav man gärna vill tillgodose men som hittills fått stå tillbaka för allt rutinarbete och löpande uppgifter. Och så är det väl fråga om forskning också? Ja, vad skall man begära i den vägen av en klinikföreståndare, som inte ens har förmånen att vara *heltidsanställd* vid den institution han satts till att leda! Trots detta gör varken dr Lundgren eller hans medarbetare intryck av människor, som är färdiga att ge upp för svårigheterna. Det gör inte eleverna heller, trots att de i en del fall har mycket svåra handikap att brottas med.

Semestergubbar

RESEFUNDERINGAR

Vi satt och pratade, frugan och jag, om semestern vår. Vi undrade vart vi skulle ta och resa i år.

Frugan föreslog Capri, jag lutade mest åt Aten. Men kassan bestämde det hela: en vecka hos släkten i Flen.

DOPP

Direktörn vill inte ur badet gå opp. Tre timmar långt har varat hans dopp.

"Vem kunde tro att han sån blötfisk var!" säger de som på badstranden ligger kvar.

Men direktörn mister snart vett och sans. Hans badbyxor ligger på botten nästan.

SOMMARFLAMMA

Vad gör väl det för något att du är dum som en gås. Det finns väl andra värden, min tös, än hjärna gunås.

Med snygga ben och ögon och attraktiv figur så kommer ändå livet att gå för dig i dur.

SKÄRGÅRDSSÖNDAG

Pappa vilar upp sig på söndan med att hugga ved, bära vatten och slask och laga en massa (från cyklar till fotboll) och lugna ner barnen som tigger om dask.

Söndagens timmar rinner så hastigt. Snart har en vilodag tagit slut och pappa är redo att fara tillbaka till stan och sitt jobb — för att pusta ut.

När man tar del av årets lärda avhandlingar i doktorsklassen märks en intressant variation i ämnesvalet. En akademisk grad kan förvärfvas på "nyttiga steklar", vibrationer i atomkärnor, en undersökning av det politiska ställningstagandet inom Kommunalarbetarförbundet, men alltjämt också på en så flitigt utnyttjad historisk gestalt som Karl XII. Hjaltekonungen håller sin ställning även i konkurrens med atomkärnor och politiskt aktiva kommunalarbetare. Det kan vara värt att notera för alla som ännu har lite intresse över för våra blåklädda karoliner och deras bravader i "rök och damm".

Förutom den akademiska avhandlingen, som koncentrerar sig till den utrikespolitiska maktkampen i Sverige 1697—1702, har vi fått ytterligare en Karl XII-bok i år. Den har skrivits av Hans Villius och är en sammanställning av hur olika personer, ögonvittnen, uppfattat konungen.

Karl XII i närbilder

Det är tidsskildringar, som nu sammanställts och som ger oss mycket intima inblickar i den tystlåtna enväldshärskarens underliga buller-braks-styre och levnadsvanor. Ja, strängt taget rör det sig ganska lite om "styret" utan mest om hur man uppfattade denne fältherre och asket i olika situationer, när man nu fick tillfälle att ta del av hans beteendemönster på nära håll.

Nu får man noga hålla i minne, att dessa olika ögonvittnens skildringar ofta är starkt färgade av de motiv, som var vägledande för skrivarnas utsagor. Ibland kunde det för en iakttagare från ett land, som riskerade att drabbas av Karl XII:s framfarter på slagfälten, vara lämpligt med en mindre välvillig syn på konungen och hans handlingar. Författaren varnar också för dyliska och andra fallgropar. Läsaren bör läsa med eftertanke. Sedan kan det i en del fall vara tvevelaktigt om det är egna iakttagelser, som nedtecknats. "Ögonvittnet" till en viss händelse kan ha lånats ur andra författares iakttagelser. Men det är inget tvivel om att det finns släktskap mellan flera av berättelserna —

vissa saker tycks stämma ganska väl med den traditionella bild vi har av Karl XII.

Författaren till boken, Hans Villius, har haft hjälp vid sammanställningen av tre uppsalahistoriker och texterna har i viss mån normaliserats och förenklats till stor hjälp för den historiskt väl komponerade handlingen, som nu blir både spännande och lättläst, trots att det rör sig om så många hopplockade bitar. I själva vittnesmålen kan — som nämnts — en viss samstämmighet spåras, men detaljbeskrivningarna varierar, inte minst ifråga om konungslig vördnad. Det märker läsaren till exempel av taffeltäckaren Hultmans

milda syn på sin herre jämfört med en dansk skildring, den senare från konungens näst sista levnadsår. Så här låter den danska versionen: "Han synes mer att fladdra och liksom flyga när han skall gå, vilket är lätt att förstå, då han aldrig tar av sig kappan och hans ena lår är mycket skadat. Snor hänger alltid ut ur näsan och han är föga tilltalande när han äter, ty han kastar i sig maten mer lik en galning än en konung."

Att Karl XII åt hastigt, vilade på hårt underlag och hade föga av bekvämligheter i sitt högkvarter, går igen i många av skildringarna. Hans avvisande attityd mot kvinnor, hans "gudelighet" och avsky för berusningsmedel är likaledes flitigt omnämnt. En viss känslokyla tycks ha följt honom från tidiga barnaår, men det är

svårt att få någon egentlig klarhet om det kungliga psyket. Att Karl XII bara hade sinne för militära operationer är kanske dock en föreställning, som rymmer flera nyanser än vad vi fått oss bekant av de starkt generaliserade skolböckerna. Under tiden i Turkiet intresserade han sig tydligen mycket för hur det nya slottsbygget hemma i Sverige skulle planeras. Nicodemus Tessin d. y. skickade skisser och ritningar, och konungen granskade och kom med olika ändringsförslag. Här om skriver ett ögonvittne bl. a. "att Hans Maj:t intet vill hava någon trappa i hörnet" och att "parterren" borde bytas ut mot "ett batteri av fyra kanoner". Det sista förstår man så innerligt väl. Kanoner och vapenskrammel var ju Karl XII:s livsluft, men vid ett tillfälle — efter hemkomsten från Turkiet — får vi även göra bekantskap med *språkvårdaren* Karl XII. Det är ingen mindre än kyrkomannen Jesper Svedberg, som introducerar honom i denna egenskap: "Hans Majestät var mycket ömsint om språket och ville att man borde undfly alla främmande ord, tala och skriva ren svenska". Han visade också en skrift i ämnet för Svedberg — en skrift som den lärde kyrkomannen själv ännu inte hunnit ta del av.

Som slutkommentar till dessa ögonvittnesbörd ligger det nära tillhands att dra en parallell mellan far och son, Karl XI och Karl XII. Båda inledde sin regeringsbana med krigsoperationer. I slaget vid Lund fick Karl XI sitt elddop. Det blev en lysande seger, fast dyrköpt, och konungen föredrog under sin tid att styra försiktigt för att undvika krigiska förvecklingar. Sonen började med sagolika framgångar på slagfälten — något som tycks ha lagt grunden till en underskattning av andra länders maktresurser; ett envist stångande mot maktblocken även i sådana situationer, där ett smidigare handlag måste ha varit en bjudande plikt för att undvika de värsta olyckorna. Utan att på något sätt ge sig in på en värdering av Karl XII militära åtgöranden torde man ur denna svit av vittnesmål om hans person kunna dra en viktig slutsats. Denne krigaryngling borde inte ha hoppat i krigarstövlar innan han växt ur pubertetens mest kritiska faser — och helst borde han naturligtvis inte ha fått enväldshärskarens fullmakt på fickan vid så unga år.

S. H.

*Hans Villius: Karl XII, ögonvittnen,
Wahlström & Widstrand.
Pris kr 19:50.*

Bada bör man – men...

Trots starkt förorenade sjöar och vatten- drag badas det flitigt runt om i landet. I tidningar och turistbroschyrer ges massor av råd till de badandes fromma, och bad- dräktsfabrikanterna är, vågar man väl för- moda, ytterligt tacksamma över att de paradissökare som kallas nudister är så få och har så föga framgång med sina idéer.

Fast sen må förstås både lärd och olärd ha rätt att fundera över vilket som är riktigast, att bada med eller utan bad- dräkt. Det är ju faktiskt så, att även om man tryggt kan konstatera, att badandet, kravet på och främjandet av renligheten existerade redan i människosläktets barn- dom, så har vi alltså svårt att nå fram till några mera "definitiva" sanningar på området. Medicinarna påstår sig i stort sett ha linjerna klara, men det finns ju också mode-, ekonomiska, sociala, religi- ösa, estetiska och ett otal andra faktorer att räkna med i badsammanhang. Histo- riens blad bär värtaligt vittne härom. Redan Homeros talar i Odysseen om det var- ma badet som den första yttringen av kär- leksfull gästvänlighet, och till pytagoré- ernas ordensregler hörde kallbadet före ordensmåltiden. I Byzans fanns under kejs- ar Justinianus' tid inte mindre än 815 offentliga och privata bad plus 1.352 stor- ra bassänger, som tillfördes vatten via 14 väldiga akvedukter.

Tråkigt nog var det dock endast de högsta samhällsklasserna som kom i åt- njutande av de mera påkostade anlägg- ningarnas fördelar. Det förhöll sig ju för övrigt också på det viset, att badandet i romarriket i stort sett hade mera med lyx och vällevnad än med hygien att gö- ra. Hade man fått en god uppfostran, var man också med eller mot sin vilja tvung- en att bada. Slavarna fick aldrig tillträde till några bad, trots att de i långt högre grad än andra var i behov av vad vi nu för tiden reellt prosaiskt kallar tvättvatten.

Hos judarna var — det vet vi bland annat genom Bibeln — hygien en vä-

sentlig del av religionen. Tvättningar och bad av olika slag var föreskrivna för alla, och de möjliggjordes i stor utsträckning genom vad vi nu för tiden kallar kommu- nala badinrättningar.

I synnerhet bland kulturfolken har bad- vanorna växlat mycket påtagligt under olika tider och inom skilda samhällsgrup- per. Under vissa epoker har baden ingått

Tecknare: Sven Björnson

som en allmän samhällsvana i medvetan- det, men under andra tider har de kom- mit nästan helt ur bruk. I synnerhet gäl- ler detta de mer eller mindre offentliga (sällskaps-) baden. I en del länder var baden tidvis en form av umgänge mellan

Vad inte vattnet verkade, det verkade istället pudret och pudervippan.

individer av olika kön, och detta innebar naturligtvis bland annat att rent sinnliga motiv med- eller omedvetet kom att spela en dominerande roll. Prästerna i medel- tidens Tyskland var strängeligen förbjud- na att besöka de offentliga baden.

Mot 1500-talets slut avtog offentlighets- badens popularitet hastigt, och orsaken härtill torde främst ha varit en alltmer utbredd rädsla för könssjukdomar.

Under 1600- och 1700-talen badades det inte särskilt flitigt. Detta berodde emel- lertid inte så mycket på rädslan för sjuk- domar, utan sammanhänge huvudsakligast med den förändring i klädedräkt som gen- omdrevs av den tidens modeskapare. Närmast kroppen begagnade man en kläd- nad av linne och föredrog att tvätta den- na i stället för huden. Tvättade sig om händerna eller i ansiktet gjorde man dock i viss mån. I Gustav III:s paviljong i Ha- gaparken i Stockholm finns ett toalett- rum med bland annat kungens handfat bevarat. Det är inte större än en ordinär filbunskeskål, men lär ändå ha varit fullt tillräckligt för hans majestäts behov. Vad inte vattnet verkade, det verkade i stäl- let pudret och pudervippan!

Det moderna badortslivet erbjuder onekligen en märklig psykologisk paral- lell till medeltidens gemensamhetsbad. Badet som sådant får nog, all omskruten hygienisk utveckling till trots, i många fall anses spela en mycket underordnad roll. De ytligt skönhetsidealiserande bad- dräkttävlingarna och masspublicerandet av badbilder, är ju företeelser som knap- past kan inordnas som några mera vä- sentliga detaljer i ett medicinskt-hygie- niskt sammanhang med pretention på ve- derhäftighet i högsta mening.

För övrigt är det intressant med paral- leller även när det gäller badmedicinska rön och åsikter av i går och i dag. Kir- rurgen och upptäckaren av den lokala anestesin m. m., Karl Ludwig Schleich,

Thoren
Prästernas i medeltidens Tyskland var stfängeligen förbjudna att besöka de offentliga baden.

hyste t. ex. den åsikten, att ökningen av kräftsjukdomarna berodde på "ofoget att bada dagligen", emedan huden därigenom i allt för hög grad berövades sina naturliga fettsubstanser.

August Strindberg, som var Schleichs synnerligen gode vän, hyste en tid samma mening, och detsamma gjorde också den gamle bitvargen George Bernhard Shaw; han ansåg att överdrivet tvättande med tvål och vatten var betydligt mera sjukdoms- än hälsofrämjande.

För några år sedan hävdade en engelsk läkare i en livligt diskuterad tidningsartikel åsikter, vilka inte nämnvärt avvек från dem Schleich med så mycken visfrenesi fört till togs. Han nämnde visserligen inte ett ord om kräftsjukdomar, men att ett alltför intensivt badande kunde ha en ofördelaktig inverkan på hudens ädelfetter, var han däremot klart övertygad om.

Vad alla kan vara ense om, det är väl att badande, inklusive solbad, bör ske med måtta. Att bara alltför kallt eller alltför varmt är säkert inte tillrädligt för vem som helst. Finsk bastu och japanska "skållbad" kan måhända anses nyttiga för flertalet finländare och japaner, men vem vill påstå att dessa badformer är lämpliga för sudannegrer och eldsländare? När det gäller formen för de många

olika badvanorna, är naturligtvis utom renlighetsbehovet även hårdningen mot klimatiska skador av varierande art utslagsgivande.

Intresset för den personliga kroppshygien har under de senaste årtiondena tagit verkliga jättekliv framåt, inte minst i gamla "Lort-Sverige". Men 1953 års häftiga paratyfus-epidemi gav oss alla en kraftig och säkert inte obehövlig chock. Landets friluftsbad visade sig vara hemvist för miljarder hälsofientliga bakterier. Vi upptäckte det året definitivt att våra i och för sig högst förträffliga avloppssystem hade en mycket obehaglig avigsida. Landets sjöar, älvar och åar är, vet vi nu, till mycket stor del formliga pesthärddar, beroende på att de fylls med allsköns orenlighet från hem och fabriker. Reningsverkens antal är ringa och deras kapacitet skrämmande otillräcklig.

Den forcerade tekniska och sociala utvecklingen hade tyvärr gjort oss alltför enögt optimistiska. Vi hade förbisett (ja,

tyvärr också i många fall medvetet blundat för) en mängd viktiga detaljer i vårt sanitära bygge.

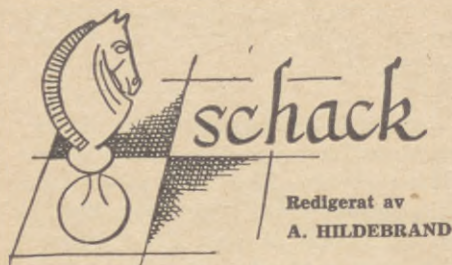
De nya industrierna har ofta tillverkningsmetoder som medför problem ganska olika dem som rådde för bara ett tiotal år sedan och som fordrar andra lösningar. Industrierna är dock själva intresserade av att motverka vattenföroreningarna, och man arbetar nu efter principen att motverka dessa inom fabriken, i stället för att först släppa ut avfallet och sedan rena vattnet. Industriernas tillväxt är en annan fråga som komplicerar arbetet. Det ena året anlägger man kanske ett reningsverk som tar bort 50 procent av föroreningarna, men redan efter ett år eller två har kanske samma industri fördubblat sin produktion och man har samma föroreningsfrekvens som innan man byggde reningsanläggningen.

Både experter och lekmän hyser allvarliga betänkligheter inför de ständigt ökande avfallsutsläppen, och härtill kom-

Forts. å sid. 11

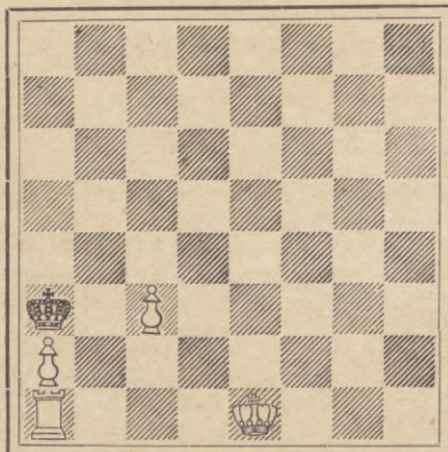

Rädsla för vatten fanns i många fall hos den "äldre människan" enligt många historiska data. "Den moderna människan" bör inte vara alltför tvärsäker på vattnets friskhet. Industrier och kloakledningar är lömska fiender till vår badglädje.

Redigerat av
A. HILDEBRAND

PROBLEM
av A. Hildebrand
"Maleja Möttesport" 1941

Matt i 3 drag

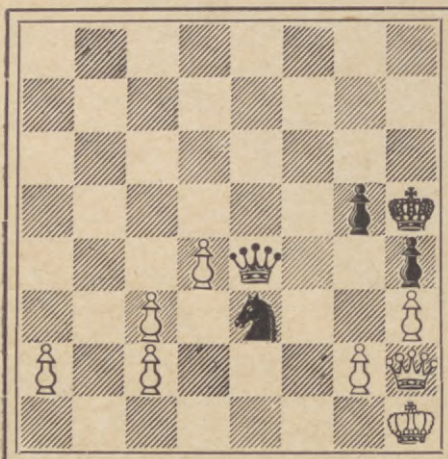
Dagens schackuppgift är inte svår, trots att många lösare gått bet på den. Det gäller bara att ha "ögonen med sig" vid ställningsbedömningen. Lösningen på sidan...

SLUTSPELSKONST

Partiets slutskede — slutspelet — är det reducerade materialet till trots ofta det svåraste i schackkampen. Spelet kräver här en stor precision och minsta in-exaktheter kan föra till irreparabla konsekvenser. Nedan demonstrerar världsmästaren Botvinnik hur ett slutspel skall behandlas.

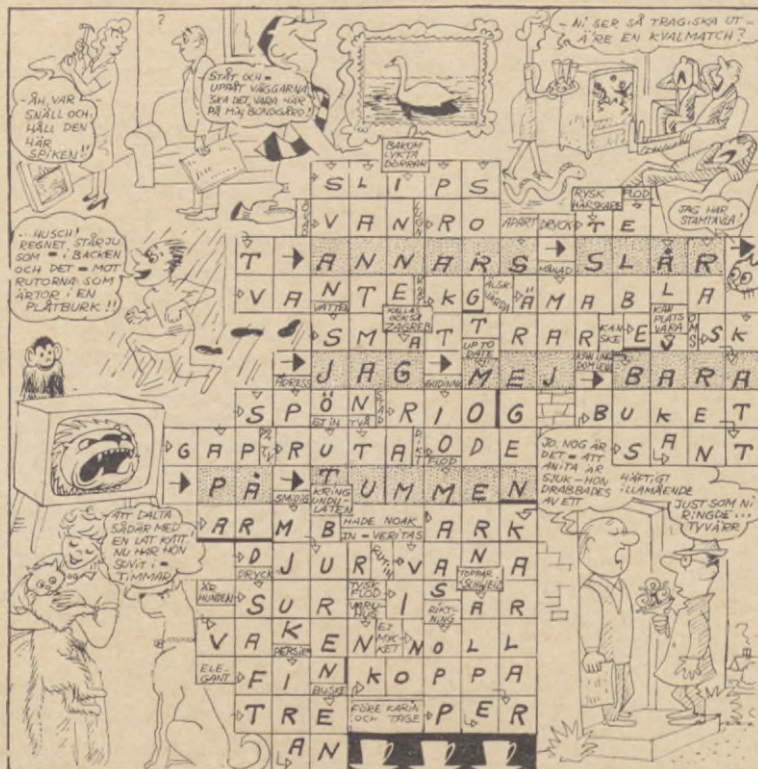
Ställningen som vi ser uppkom mellan Sliwa och Botvinnik.

Botvinnik

Silwa

Lösning till Bildkryss nr 4

Pristagare: 1:a pris kr 25:—, frk. Gunnel Blomdahl, Proviantgatan 18, Kalmar, 2:a pris kr 10:—, Hanna Andersson, Sanatoriet, avd. K, Broby, 3:e pris kr 5:—, fru Elsa Walle, Erikstorpsgratan 28 A, Malmö V.

Världsmästaren för de svarta pjäserna och har en springare för fyra vita bönder. Man tycker att vits materiella kompensation för pjäsen är mera än tillräcklig, men det visar sig att så inte är fallet. Den vita damens olyckliga placering gör svarts övertag märkbart och genom ett fint samspel mellan sin dam och sin springare avslöjar Botvinnik svagheter i motståndarens läger. Svart som var vid draget spelade nu:

41. — — De4—c6

Detta var förseglingsdraget. Fortsättningen 41. —, D×c2 för efter 42. g4† hg (42.—, Kg6 43. Dd6†), 43. D×c2 S×c2, 44. d5! Kh4, 45. d6 K×h3, 46. d7 endast till remi.

42. Dh2—g1 — —

Svarts uppgift hade varit åtskilligt svårare efter 42. a4 D×a4, 43. Dg1 Sf5, 44. Dd1† Kg6, 45. Df3 osv.

42. — — Dc6×c3
43. a2—a4 g5—g4!

Kungsangreppet för nu till ett snabbt avgörande. Tvivelaktigt var 43. —, D×d4, 44. a5 S×c2, 45. a6 och vits avlägsna fribonde tillåter en fortsatt kamp.

44. h3×g4† — —

Eller 44. a5 gh, 45. gh Dc6†, 46. Kh2 D×c2†, 47. Kh1 De4†, 49. Kh1 Df3†, 50. Kh2 Sf1†.

44. — — Kh5—g5!

Naturligtvis inte 44.—, S×g4, 45. Df1 då den vita damen åter blir aktiv.

45. a4—a5 — —

Förlorar genast. Något längre hade motståndet varat efter 45. Dc1, men även då kommer vit i ett mattnät efter 45. —, K×g4, 46. a5 D×d4, 47. a6 h3, 48. gh† K×h3 osv.

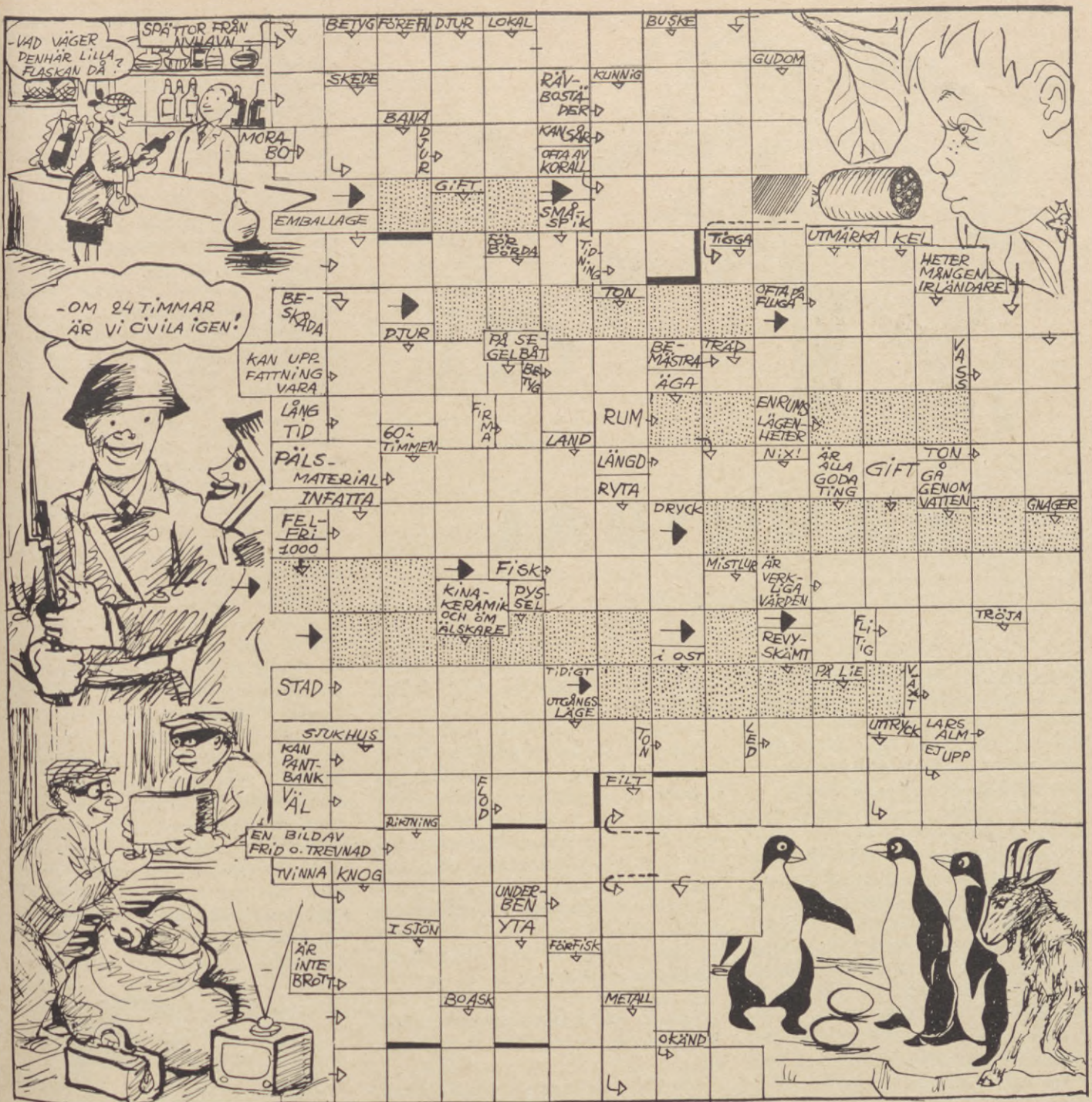
45. — — h4—h3!

Vit gav upp.

Ställningen är synnerligen ovanlig och intressant! Såväl 46. gh Dc6†, 47. Kh2 Df3, 48. h4† Kf4 som 46. g3 Dc6†, 47. Kh2 D×c2†, 48. Kh1 S×g4, 49. a6 De4† för till matt.

Irländarna äter mycket smör

Irländarna är världens största smörkonsumenter — 16,2 kg per person och år. Därefter kommer Danmark med 12,2 kg, Sverige och Belgien med 10,7 kg vardera och Storbritannien med 9 kg. Därefter följer, efter Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike, Schweiz med 6,7 kg, Holland med 5,7 kg, medan smörkonsumtionen i Förenta staterna och Sovjetunionen ligger så lågt som 3,8 kg och i Italien ända nere på 1,9 kg per person och år.

Bildkryss nr 6

Vårt sommarkryss rymmer som ni ser lite av varje från olika områden i vårt liv och leverne. Sätt igång — lycka till!

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 4149, Stockholm 4, tillhanda senast den 5 aug. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevens vara märkta "Bildkryss nr 6". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 25, ett på 10 och ett på 5 kronor. Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status septembernummer.

Namn .....

Adress .....

Postadress .....

AB HOBBYMATERIAL

Vi tillverka nu över 200 olika intressanta och stimulerande

HOBBYARBETEN

i halvfabrikat för dekorations-, present- och nyttoartiklar

Bland våra nyheter finner Ni bl. a.:

Läderserien med ett 20-tal vackra och användbara artiklar såsom väskor, damskärp i vårens modefärger, fotoramar, nyckelfodral m. m.

Plastöverdragen silkestråd för virkning av ex.-vis halsband, underlägg för glas och flaskor m. m.

Tråden är vacker, smidig och stark och kan levereras i 18 olika färger.

Rekvirera vår katalog som även innehåller en arbetsbeskrivning för varje artikel

PILGATAN 9, MALMÖ — tel. växel 73475

Utställning — Ö. Tullgatan 1

Kemisk tvätt

Restaurangtvätt — Hotelltvätt

Hushållstvätt — Stärktvätt

FÖRSTKLASSIGT UTFÖRANDE

Central-tvätten

MALMÖ

Föreningsgatan 16, tel. 724 15

Fredrik Nyström AB

Tel. 705 40

MALMÖ

Kaffe — Konserver — Specerier

Frukt — Konfektyrer

SOMMARENS 'LEDIGA' MÅNAD

kallades under det gamla "bondeåret" för "Den stora hoven". Vad betydde det? Jo, då vårbruket var avslutat hade man några veckor lediga tills höskörden skulle börja — den tiden hade man lite ledigt. Det var en försmak av vårt moderna semesterfirande. I gamla krönikor berättas att man "förlustade sig" under den månaden. Någon lagstadgad ledighet var det dock inte fråga om, men man unnade väl kropp och själ en smula vila under den vackraste årstiden.

På eftersommaren kom också en 'slackperiod'

då farten i arbetet skruvades ned. Det var då höskörden var bärgad och man väntade på sädens mognad. Som vi förstår var det nu fråga om en kortare tid och den kallade man för "Den lilla hoven". Hur lång var den? Ja, i allmänhet var det väl fråga om en eller två veckor — kanske berodde det på om säden mognade fort eller sakta. Någon allmän skördeavslutningshögtid fanns knappast norr om Skåne, men det enskilda byalaget brukade ändå på ett eller annat sätt fira händelsen med ett skördegille, dvs. när "de sista axen föll för skäran".

Riktiga skördefester

lär ha firats blott i vissa delar av Västmanland och Dalarna. Festen kallades i allmänhet "Mikaeligillet". Då skulle all säd vara bärgad och kreaturen hemflyttad från fåbovallen. Gillet kunde pågå under tre dagar.

KÖP

SOLSTICKAN

Gynna

svensk industri

VÅRD PÅ KONVALESCENTHEM GER REKREATION • VILA

● **KONVALESCENTHEMMET ALSBORG, HELGEVÄRMA**
Telefon: Växjö 601 07 (Kronobergs län)
Plats för 14 gäster

● **FJÄLLFARARGÅRDENS KONVALESCENTHEM,
UNDERSÅKER** (Jämtlands län)
Telefon: Undersåker 11
Plats för 24 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET BJÖRKEFORS,
EDSBJÖRKE** (Värmlands län)
Telefon: Sunne 271 65
Plats för 30 gäster

● **FRITIDSGÅRDEN RAMNÄS, Postfack 42, TORUP**
Telefon: Torup 138 (Hallands län)
Plats för 20 gäster

● **KONVALESCENTHEMMET ÅSEN, ÅSLJUNGA**
Telefon: Klippan 600 09 (Kristianstads län)
Plats för 20 gäster

● **LÄNGASJÖNS SEMESTERHEM, ASARUM**
(öppet under sommarsäsong) (Blekinge län)
Telefon: Södra Hoka 11
Vintertid Karlshamn 1566
Plats för 22 gäster

● **SEMESTERHEMMET SVANHOLMEN**
(öppet under sommarsäsong) (Malmöhus län)
Adr.: Stiftelsen Svanholmens Vilo hem,
Kamrergatan 3, MALMÖ C
Telefon: 040/97 53 44
Plats för 27 gäster

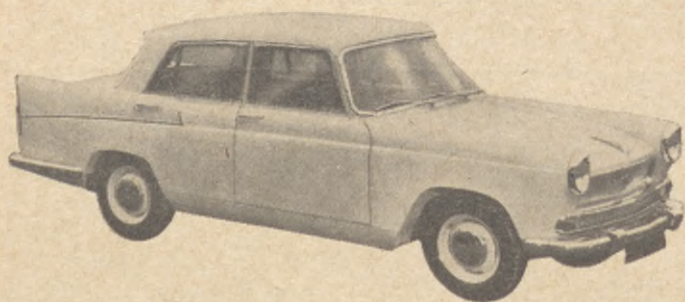
EFTERVÅRD = FÖREBYGGANDE VÅRD

Förfrågan om plats

göres av sanatoriepatient hos sanatoriets kurator och för den som ej vistas på sanatorium hos dispensären eller genom De Lungsjukas Riksförbunds lokalföreningar

7 Austin bilar

15 Televisionsapparater

2 Hushållsassistenten

40 Bordsserviser m.m.

4.479 värdefulla vinster

CHANSA
VINN

Sammanlagd
vinstsumma:
över 200.000:—

DE LUNGSJUKAS RIKSFÖRBUNDS RIKSLOTTERI 1960

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:— att sändas mot postförskott + porto, eller

..... st. lotter à 2:— att sändas varje månad fr. o. m. juni t. o. m. sept. 1960 mot postförskott + porto, samt dragningslista à 25 öre, som sändes omedelbart efter dragningen.

Namn: .....

Adress: .....

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv. STATUS 6/60

Frankeras
med
20-öres
frimärke

DLR-lotteriet

Box 4149

STOCKHOLM 4

BILDA FAMILJEKEDJA!
LOTTPRIS 2 KRONOR
REKVIRERA NU

Vid rekvisition av minst 10 lotter i samma sändning — dragningslista gratis och 10 % rabatt

20 lotter i samma sändning — dessutom portofritt

Minst en lott till varje familjemedlem ökar familjens vinstchans!